

Kappi koondati kirjandust, mis nahkhiirte väljaheidete alt õnnestus päästa, peagi on siia oodata ka uusi raamatuid. Siia on lugema oodatud kõik saareelanikud. Seinu katab kaseiinvärviga toonitud savikrohv, mis peidab endas küttestorustikku.

Energiatõhus maja tuulte kiuste

VILSANDI MAJA ISTUB KINDLALT 70sentimeetrisel lubikrohvitud paevundamendil. Toekas palkmaja on renoveerimise käigus väljast kaetud tuuletõkkeplaadi ja laudisega, sisse on paigaldatud soojustus. Hoonet soojendab krohvitud välisseintesse peidetud seinaküttestorustiku kaudu maaküte.

“Maaküte on hea ja kindel lahendus. Kui on korralikud seadmed, peaks see hästi toimima. Sel talvel plaanin kohapeal elada, nii et siis selgub tõde,” räägib Monika Salu.

Toasooja ja sooja vett saabki Vilsandi energiamaja maa ja päikese abiga. Elektrit kasutatakse ainult tsirkulatsioonipumpade tööks: märgade ruumide põranda all on vesipõrandaküte.

Seinad soojaks

Vilsandi energiamajas on kasutusel Eestis üsna vähe proovitud seinaküte. Radiaatorid pole, seintes ja põrandates liigub see vesi, mis ruume kütab.

Hoone seinad krohviti pärast hoolikaid mõõdistamisi: “Elmisel talvel uurisime, kui palju lekib sooja seina ja lae kokkupuutepunktist. Tulemuste põhjal otsustati seda ala veel soojustada,” meenutab Monika.

Savikrohv aitab reguleerida toa niisku-

se taset. “See on väga mõnus lahendus,” lausub perenaine. “Alguses oli muidugi paras troopika, kui 32 tonni savikrohvi segati sama koguse veega, mis seejärel seinast välja kuivama hakkas.”

Head aknad

Tuulele peavad vastu ka aknad, mille vanad välisraamid restaureeriti ja säilitati. Sees aitavad ilma trotsida termokatkestusega puitraami paigaldatud kolmekordsed pakettklaasid.

“Möötmine kinnitas, et see lahendus tõesti toimib,” kiidab Monika. “Kusjuures klaasid on tavalise argooniga, aga möötmine soojalekkide ei näidanud.”

Eraldi proovikivi oli tegijatele transport: seinu katab 32 tonni jagu krohvi, mis tuli saarele toimetada. Et traktor võtab peale 8–10 tonni materjali, tuli ainuüksi krohvi tarbeks teha neli sõitu. “Siia ehitada on kalliskäsitöö,” nendib Monika.

Maja tehnilisi iseärasusi uurides on nii mõnegi lahenduse eesmärk selgunud alles ajaga. “Näiteks nuputasin ma alguses, miks on kõik korstnad põõninguosas jõnksuga laotud. Pärast esimest tormi sai asi selgeks – muidu tuleks tuul otse alla,” räägib ta.

Pinnast pole paesil Vilsandil just üle-

aru, seepärast oli biopuhasti rajamine paras peavalu. “Kooskõlastasime keskkonnaametiga ja õnneks leidsime koha, kus oli 70 cm pinnast. Biomembraan pandi sisuliselt otse paekiviplaadile,” meenutab Monika asjade käiku.

Et mulda saarel napib, toob perenaine paadiga üle mere käies kottidega seda kaasa. “Koeratoidukotid on väga head,” naerab ta. “Mul on sageli kaks kotti kaasas, kui siia tulen. Midagi saab ka oma kompostkastist, vaevalt et keegi Tallinnas nii usin kompostija on. Siin on see hädavajadus, kõik läheb ringlusesse ja prügi tekib vähe.”

Tööd jagub

Küttematerjalilgi on saarel teine väärtus kui mandril: siin pole loota, et telefonikõne peale vurab hoovi veoauto lõhutud kuivade ahjupuudega. Kütteks läheb see, mida meri toob, ära kasutatakse kõik ehitusjäägid.

Kuigi põhimaja on valmis, jätkub saarel renoveerimist küllaga. “Järgmisel aastal saab meie naabruses valmis kuur. Ja ilmajaamamajaga tegeletakse,” nendib Monika Salu. “Tuletorn vajaks hädasti remonti, aga pole teada, kas ja millal selleni jõutakse. Praegu on treppide olukord eluohtlik. Eks remont ole kallis.”